

Noomi Schulman: Novoluní

Sedím na vrcholku finsky zeleného zalesněného kopce a na kratičký okamžik se mi podaří představit si, že shlížím z nehostinné hory v Turecku. Přimhouřím oči a dole spatřím zarputile se rozpínající vesnici z chatrčí. Domky o nanejvýš třech čtyřech místnostech jsou uplácány ze ztvrdlého bláta, občas možná z kravského hnoje. Hrboлатé hliněné podlahy pokrývají desítky barevných koberců. Z každého příbytku vykukují televizní antény a mimo televizoru představují nejdůležitější vybavení každého obývacího pokoje kamna, která obklopují polštáře na sezení. K večeru se polštáře a matrace šikově změní v místa na spaní. Kuchyň může být jen přístřešek na druhé straně domu. Prát se chodí k svižně tekoucí řece, jež se vine skrz vesnici a sem tam se rozvětjuje v tenké potůčky.

Lidé jsou tam šťastní, i když neznají dánský romantický ani minimalisticky černobílý styl zařizování interiérů, nestrávili ani den ve školní lavici a nikdy nevytáhli paty z rodné vesnice a jejího bezpečného kruhu příbuzných. Šťěstí je, když se vyrazí dohromady s velkou skupinou sousedů do hor sbírat byliny. Šťěstí je, když se společně porovnávají krajky na lemech šátků a vesele klevetí nad hrnkem čaje. Šťěstí je narození dítěte. Chlapci, aby na ně matky mohli být pyšné a roztomilé dcerky, aby pomáhaly v domácnosti. Nemluvňata se nazvou špinavými kočkami a třikrát se plivne na zem: to, aby ty roztomilé drobečky nikdo neuhranul. Šťěstí je, když se svatba slaví týden, ba i déle, a když se jednou jedinkrát poruší pravidla a ženy tančí s muži ve stejné řadě tak divoce, až se jim šátky svezou na ramena.

Stýská se mi po Turecku, kde si váží každého starého člověka, kde se líbají jejich upracované ruce. Mohutné, mlčenlivé hory a třpytící se Středozevní moře, mladé palmy na bulvárech. Mé tmavovlasé kamarádky chytající mne za ruku. Jdeme si koupit zelené švestky od obchodníka s větrem ošlehanou tváří, který pozvolna šlape do pedálů velkého vozíku plného lesknoucího se ovoce. Vyplivujeme slupky slunečnicových a dýňových semínek na ulici a poskakujeme v modrých teplých šatech do školy. Ráno jsou límečky ještě bílé a kapesníky stále na svém místě v kapsách. Opakujeme po starší spolužačce:

„Türküm, doğruyum, çalışkanım ...“

„Jsem Turek, jsem poctivý, jsem pracovitý...“

Učitelka nám ukazuje, jak se správně čistí zuby. Jsem jediná z první třídy, která ještě nemá kaz ani žádný žlutý zub. Opisujeme z tabule do sešitu kostrbatým rukopisem: Ali ata bak. Ali, podívej, kůň.

Musíme to napsat červenou tužkou a se správným úchopem. Vyučující je elegantní žena v minisukni, má světle obarvené vlasy a na nohou naleštěné boty na podpatku. Všechny k ní vzhlížíme – vysněné zaměstnání všech dívek je stát se učitelkou. Zvedne mi pravačku do výše, aby všem ukázala, jak je třeba správně držet tužku. Je to obtížné a písmena se mi naklání na stranu. Kluk sedící za mnou mi do slámově žlutých vlasů protlačuje lepidlo.

O přestávkách se s kamarádkami procházím ruku v ruce po dvorku. Všude se to hemží modrými uniformami, ve stinném koutě pod stromem se skáče přes švihadlo, chlapci se ženou hlava nehlava za otrhaným balonem. Učitelé popíjejí sladký vroucí čaj a napomínají ty, kteří mají špatnou paměť, ty, kteří kantory naplňují smutkem.

Po škole dovádíme na klidné ulici před naším domem. Pro nás děti to není zapadlá postranní ulička, ale středobod života zářící barvami duhy, všechno, co potřebuje to nejlepší možné odpoledne. Společně posloucháme jemné cinkání náušnic a užíváme si pocit, když se nám kymácející se stébla trav opřou do rukou. Škádlíme se při hře na babu a učím se turecké říkanky. V bakkalech, kioscích na rozích ulic, se prodávají ve velkých sáčcích červené, zelené a žluté míčky. Nabručeně se pohádáme o to, jaké barvy koupíme, ale zase se hned udobříme po tom, co se na chvíli s nasupenými výrazy rozejdeme na opačné strany obytného bloku, až na sebe nakonec narazíme uprostřed hrbolatého chodníku mezi cizími dětmi.

Kamarádčin mladší bratr se do mě zakouká a měkce teplé červené večery trávíme v zahradě Meleka a Mahmuta. Posedáváme, klábosíme, smějeme se. Jsme spolu a vychutnáváme si plnými, lačnými doušky osvobozující chladno, které se svým příchodem přináší soumrak. Možná vyšplháme na jediný strom, který roste uprostřed Malekova a Mahmutova dvorku a unaveně den po dni rozprostírá své větve. Opatrně srkáme čaj a cítíme nevyčerené porozumění ostatních jako teplé barvy na zádech, v každém stisku ruky, v každém objetí či polibku na tvář.

Pokud po večerech neklátíme dohněda opálenýma nohama na Melekových zahradních sedátkách anebo si neprozpěvujeme společně s mámou hrající na kytaru, jíme melouny a jsme na návštěvě dlouho do noci. Černá semínka jsou lepkavá a zůstávají v koutcích úst nebo na bříškách prstů. Slíznu si červené zbytky z prstů, když se potichu vracíme domů. Bratříček odfukuje tátovi na rameni. V parcích se ještě kouří z čajových konvic a lidé klábosí. Někteří si

donesli matrace na trávnik, aby unikli uvnitř přetrvávajícímu horku, které začíná být venku s příchodem večera snesitelnější. Kvůli záplavám tepla se puls a rytmus života přesouvá do pozdějších hodin a dalšího dne se spí s kapesníkem na tváři až do poledne. Do práce není třeba spěchat, všechno se stihne zařídit včas.

Když vystoupáme po schodech domů, natěsnáme se ke spánku do jednoho pokoje, protože jen tam bzučí skvělá chladivá klimatizace a větrák, který svým rytmickým točením uspává. I když máme moskytiéru, bratříčkův obličej je ráno celý červený od komářích kousnutí. Maminka jich napočítá čtrnáct.

V zimě je chladno, ale sněhu nikdy nenapadne ani trochu. Ze sprchy neteče jiná než ledově studená voda a mladší bratr ječí jako požární siréna.

Během období dešťů se ulice zalijí bublající vodou. Není žádná kanalizace anebo zkratka nefunguje. Buclaté slečinky s oranžovými umělohmotnými sandály na nohou přenášejí školáky přes silnice, i já se takhle dostanu přes cestu suchou nohou. Skrz další ulici se musím brodit a než dojdu domů, punčochy změní barvu na neurčitě tmavě modrou.

V obchodech a na návštěvách mě štípou do tváří, vychvalují a mačkají v objetí. Nelíbí se mi to. Líčka mě začínají bolet, cítím, jak mi začínají červenat a nejradši bych si chtěla jít ven hrát. Je mi osm a můj domov je Turecko, kde žiju od svých pěti let. Babička z dolního patra je pro mě *nene*. Její kočičí děti s očima jako sovy se neustále rozmnožují a ona mě často zve k sobě, abych se na ten zvláštní malý zázrak přišla podívat.

Po třech a půl letech se vracíme do Finska. Něžně svírám v podpaží svoji milovanou panenku Mimmi. V Budapešti slyším ženy, jak si nenuceně povídají finsky a žaludek se mi sevře. Hihňám se se sourozenci a vyměňují si s nimi významné pohledy. Vyděšená a zároveň nadšená. Rok jsme neslyšeli nikoho mimo rodinu mluvit finsky. V letištním dětském koutku hraje ta samá zrudělá teta na počítači pasiáns. Kupujeme si lékořicové bonbóny a lentilky M&M. Letušky mají na sobě modrobílé oblečení. Když se letadlo chystá k přistání, světla Helsinek ozáří můj dychtivý obličej.

Těším se na ten pocit, když se můžu opřít v sedadle s podivnou lehkostí jedoucího Opelu tetina manžela a civět na finskojazyčné cedule. Pocit, že se mi všechno jenom zdá a nemůže to být pravda, to, že jsme ve Finsku, je skoro stejně napínavý jako Vánoce! A noc nikdy nepřijde a miliony stromů vždycky šumí pořád stejně přátelsky a na silnici není vidět ani přejetá krabice

od mléka. Alespoň sto různých druhů džusů, žitný chleba a opravdová čokoláda. Lidé, kteří nezírají a nezačnou si hlasitě šeptat ještě dřív, než se k nim člověk otočí zády.

Finsko se mi stalo mojí vlastní drahou zemí. Moji kamarádi v zahraničí o ní nevěděli nic. Finsko pro mě znamenalo svobodu ložit na dvorku po stromech a dělat hlouposti, jak jen se mi zachtělo a hrát si celé léto s panenkami, věšet jim na větve jabloně maličké houpací sítě. Jezdit na kole bez toho, aby mě chlapi přišli odhánět klacky. Finsko znamenalo veselé a uvolněné letní večery a noci, sbírání borůvek a rybízu, koupání, babičku.

Třetí třídu základní školy začnu opravdu svědomitě, kamarádím se s kluky a zlobím se, když moje jméno napíšu na tabuli společně se jménem Henriho. Dostanu od učitele zvláštní úkol číst ostatním z knihy o pirátech. Sedím ve velké učitelské otočné židli a usmívám se na celé kolo.

Přemýšlela jsem, jestli bych teď byla jiná, kdybychom si nesbalili své saky paky a nepřestěhovali se nazpátek do Turecka. Byla bych pořád nejlepší kamarádkou chlapců, rozesmátá a upovídaná, smělá? Chápala bych lépe, v jaké fázi narozeninové oslavy se dává dárek, kdy se mluví ironicky a kdy to člověk myslí vážně? Pokládala bych klení a pití alkoholu za pochopitelné povyražení a nezastírané vyjádření pocitů, a ne za výstřelek? Považovala bych svět za veliký a narození ve Finsku za výhru v loterii? A naopak, asi bych neviděla nic zvláštního na tom, že si můžu jít sama zaběhat bez toho, aby se za mnou vyřítily chlapi a začaly létat kamínky. Neměla bych za nic divného pálivě černý salmiak anebo modrou čokoládu. Bylo by jasné samo sebou, že návštěvy se domlouvají nejméně měsíc dopředu a že se sousedi nestavují s přáním štěstí do nového domova s talířem plným právě upečených sušenek.